

821461.2
Б874

Ростислав Братунь

ВОГОНЬ

ЛЬВІВ — 1956

Ростислав Братунь

ВОГОНЬ

ЛЬВІВ – 1956

Л Ю Б Л Ю

Напровесні, коли розтане сніг,
Коли ще небо мріє лиш про грози,
Що їх везуть над плетевом доріг
Хмарин неспішаючі обози,
Напровесні, коли розтане сніг, —

Люблю тоді полями я іти,
Нести в душі вогонь стремлінь недремних.
Долати простір, як береш круті
Підйоми гір чи хвилі рік буремних.
Люблю тоді полями я іти...

Земля пробуджена людини жде,
Та вітер поступитися не хоче.
Туге зерно у борозну впаде.
І вже земля свої розкрила очі.
Вона всміхається.

На засів щедрий жде!

ВІДДІЛ
НАУКОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

к. 126

3

ДАКАЛА
ЧИТ
3

Наукова
Університету
Догіляньська а

Вінює в чо
Літати

ЛЕГЕНДА ПРО ВОГОНЬ

Вже котрий день мороз на шибах
Узори креслить крижані.
Говорять, що у річці риба
Позамерзала вся на дні.
Говорять, що зими такої
Не пам'ятають і діди,
Упертої, мов трясця, злої,
Хоч лізь на піч — і там сиди,
Бо місце важко відшукати,
Де б морозище не пройшов.
До хати — пройде крізь загати;
Хоч вдягнеш свиту — студить кров.
Та що мороз, коли у грубі
Поліна спалахнуть сухі!
І поруч ватри дітки любі,
Казок розв'язують міхи...
Але сумна була ця казка,
Що у хатині, край села,
Молодшим — старшенька Параска
Крізь дригоління повела:

— Ходить мороз надворі,
Ходить з ним люта зима.
Є в небі місяць і зорі.
В хаті в нас хліба нема.

Ходить мороз сердитий,
Ходить з ним люта зима.
Є у людей чим топити,
А в нас навіть тріски нема!
Ходить мороз-морозенько,
Ходить з ним люта зима.
В кожного з нас є серденько,
Але матусі нема...

Мов прилипли до шиби діти,
А на шибі — чарівний ліс...
Як би їм то не проглядіти,
Чи ще батько дров не приніс.
Він ще вранці пішов до бору
В кожушині, пошитій з дір,
Залишивши пусту комору
І занесений снігом двір...
Може, бачили зорі з неба,
Може, знали в кутку святі,
Що вже батькові більш не треба
Нічогісінько у житті!
Бо упав він на в'язку гілок.
Добре з кріса ціляв лісник.
І землю від снігу білу
Батько кров'ю своєю обпik.
І лежить отак на узліссі,
Мов дитину, обняв хворіст.
А обіч дві сосни звелися,
Як дві свічки, на повен ріст.
Та не знали оцього діти,
І найменший таке сказав:
— Як не хоче нас тато гріти,
Так мороз нам ось ватру дав!..
Я лиш хухну візьму на шибу,
На морозом мальований ліс!..

Й сталось чудо!

Полум'ям вибух —
Ліс крижаний тепло приніс!
І молились до ватри діти,
Аж похнюпились чорні святи,
Не було їм де з сорому дітись,
Може, вперше в святому житті!
Бо велика була це сила,
Що морозний ліс запалила.

На вогонь є в людини права,
І ця казка зовсім не нова!

Я ніколи б казці не повірив.
Що ж, багато на світі їх є.
Та в цієї продовження щире,
Променисте, мов сонце, встає.
І оте, що мені розказали
На Волині в одному селі,
Може й ви, мої друзі, чували, —
Це ж бо правда моєї землі.

Там, де з холоду діти вмирали,
Там, де батько застрілений впав,
Щоб вогонь животворний палав
І земляця кров батька вібрала, —
Там вугілля пішло на-гора!
На копрах засіяла зоря!
І, здалося, з самої любові,
Це вугілля з прожилками крові.

На вогонь право є у людини,
Без вогню ж бо людина загине.

Та було оце право в загарбі
В ненаситих панів-багачів,

Хоч навколо розсипані скарби.
Що з них кожен вогнем пломенів.
Не сховатись в земній їм безодні,
Бо серця в нас, запалені в Жовтні
Непогасним палають вогнем.
Ніч загинула.

Сили народні
Дружать тільки із днем.
Тільки з днем.

ШАХТИ СЕРЕД НИВ

Він всміхався з недовірою:
— Що? Вугілля? Ні, не вірю я!
Подививсь, немов із жалем:
— В вас вугілля під Сокалем?!.
І хвальбі теж міру знайте,
І про шахти — вибачайте!
У купе веселий гам:
— Скоро їх побачиш сам!
Гуркотять — пливуть вагони.
— Що це? Сон...
— Ні. Терикони.
А оце ген на копрі
Сяйво славної зорі!
— От і чудо, диво з див, —
Шахти, шахти серед нив!
Знав про вугільний Донбас,
Про Кузбас, і про Мосбас.
Бачу, що в цей славний ряд
Став молодший їхній брат!

ПОЧАТОК ДИНАСТІЇ

Кажуть люди: шахтарем
Треба народитись.
І тут мало вміння ще,
Мало навчитись,
Мало шахту полюбить,
І в підземній лаві
Бути першим у труді,
У шахтарській славі!

Я дивлюсь на шахтарів
З нашої Волині,
Що лиш тільки із ланів —
Шахтарі ж віднині.
І діди їх, і батьки
В гадці не гадали,
Щоб на їхній, на землі
Зорі шахт засяли.

Народився в нас басейн.
Є у нього діти —
Родовиті шахтарі,
Наймолодші в світі,
Бо їх рід — шахтарський рід
Нашої країни,
Що бере в глибинах шахт

Трудові вершини.
І з-над Бугу слава йде,
Там росте на щастя,
Починає добре путь
Шахтарська династія.

ЗОРІ НАД БУГОМ

Зорі понад Бугом,
Зорі у воді...
«Вийшов в степ донецький
Хлопець молодий»...
Відкіля ця пісня
У моїм краю,
Хто приніс до нього
Молодість свою, —
Згадує — пригадує
Вугільний Донбас,
Ходить понад Бугом
У вечірній час?
Не тужи, мій друже,
В нашій стороні,
Ті ж горять над шахтами
Зіроньки — вогні,
Та ж сім'я шахтарська,
Рідна, трудова.
І діла в ній славнії,
Не пусті слова!..
Щоб Донбасу слава
В цім краю жила,
У ділах тих славних
Є й твої діла!
З ним ти поріднився,

Друзів тут знайшов...
Натяка баян твій
Часто про любов...
А що ходиш сам ти —
Це твоя вина.
Славиться дівчатами
Наша сторона.
...Зорі сріблом срібляться,
Граються в воді...
Ходить понад Бугом
Хлопець молодий!

ВОЛИНСЬКА ПІД ГАРМОНЬ

Куди б я не поїхав,
У серці вирина:
Волинь моя, Волинь моя,
Любима сторона!

Хвилює пшеницями
Блакитна далина:
Волинь моя, Волинь моя,
Колгоспна сторона!

Іде по всій країні
Весела новина:
Волинь моя, Волинь моя —
Шахтарська сторона!

Прославлена у праці,
Цвіте, немов весна,
Волинь моя, Волинь моя,
Радянська сторона!

ЗОЛОТЕ ДНО

Золоті зернини в неї на долоні,
Золоті зернини — сонячний відлив.
Це ж який геолог скарби щиродзвонні
Показати хоче, наче диво з див?
Де багата жила, на яким підгір'ї?
З рік яких намите золоте оте?..
На долоні важить. Я дивлюсь й не вірю.
А вона всміхнулась: — Дно є золоте.
Вийдіть лиш за місто і пройдіть по селах
Скарб, немов у казці, ланом зашумить;
Встане кукурудзи гвардія весела,
Тільки оцю розсип треба посадить!
Тільки самородки треба ці ростити,
Їх не дасть так просто матінка-земля.
Самородкам треба дати їсти й пити,
Та й не раз від праці руки заболять...
Дно є золотее в кожному колгоспі!
Труд його відкриє. Труд його візьме...
В наступ кукурудзу полком повноростим
Вже наука в поле впевнено веде!
А її раніше звали «хлібом злиднів»
З насмішкою хитрою хижі куркулі.
Хлібом кукурудзяним годувались бідні,
А тепер по-іншому візьмем у землі
Урожай багатий качанів тугавих,

ЗОЛОТЕ ДНО

Золоті зернини в неї на долоні,
Золоті зернини — сонячний відлив.
Це ж який геолог скарби щиродзвонні
Показати хоче, наче диво з див?
Де багата жила, на яким підгір'ї?
З рік яких намите золоте оте?..
На долоні важить. Я дивлюсь й не вірю.
А вона всміхнулась: — Дно є золоте.
Вийдіть лиш за місто і пройдіть по селах —
Скарб, немов у казці, ланом зашумить;
Встане кукурудзи гвардія весела,
Тільки оцю розсип треба посадить!
Тільки самородки треба ці ростити,
Їх не дасть так просто матінка-земля.
Самородкам треба дати їсти й пити,
Та й не раз від праці руки заболять...
Дно є золотее в кожному колгоспі!
Труд його відкриє. Труд його візьме...
В наступ кукурудзу полком повноростим
Вже наука в поле впевнено веде!
А її раніше звали «хлібом злиднів»
З насмішкою хитрою хижі куркулі.
Хлібом кукурудзяним годувались бідні,
А тепер по-іншому візьмем у землі
Урожай багатий качанів тугавих,

Урожай багатий візьмемо на славу,
Щоб товар тучився добре у оборі,
Щоб було добряче сало у коморі,
Щоб молочні ріки щедро полилися, —
Кукурудзо, сійся, сійся і родися! —
Говорила дзвінко ланкова русява.
І тому ці зерна, видно, золоті,
Бо у себе вбрали посмішку ласкаву,
Сяйво кіс хвилястих, ті слова прості,
Силу рук умілих, молоде дерзання,
Що усе здолає в наш бурхливий час.
Нумо, підіймайся з нею на змагання,
В кого комсомольський вогник не погас!
Дно ми золотее відкриваєм, друзі,
Коли є в нас люди, серцем золоті.
Скарб є скрізь й усюди, є і в кукурудзі, —
Коли ціль велика є в людським житті!

МЕЖА

Він ішов полями просто по ріллі,
Грузли ноги в землю, чорну і масну:
Сонце підіймалось в голубій імлі,
З гуркотом десь трактор повертав вдалі.
Як в колгоспну першу бойову весну,
Так же все будилось до життя зі сну.

Так же, чи не так же... Він себе спіймав,
Що ураз про межу власну пригадав.
Десь отут вилася вся у пирії,
Тут було два морги, — власних, не чийхсь!..
Де ж вони?.. Злилося все в безкрайї лан.
А його господар він, не п'явка-пан.
А тоді, як межу трактор розорав,
Він сміявсь на людях, дома ж — ой ридав!
Це його ж бо власність трактор в спільне влив,
Він же нею марив, він же нею снів!

Все воно то ясно. Все воно то так!
Він же не поміщик — з бідаків бідак!
Але скільки поту, але скільки сліз...
Усміхнувся сонцю: — Ця межа — то біс!
Довго ще шептала: «Якби то твоє»...
Ніби у колгоспі наше — не мое!
Він іде до сонця. Він іде на схід.

Не слідів шукати тих бідняцьких бід.
Не слідів шукати від проклятих меж, —
Нащо це потрібно? Нащо і кому?
Може пану богу, — тільки не йому.
Про які тут межі мову поведеш,
Коли ти в безмежну просторінь ідеш!

СЛОВО ПРО ВОЗЗ'ЄДНАННЯ

Зітруться в пам'яті всілякі інші дати.
Багато їх в людському є житті,
Але одну ми будем пам'ятати,
В якій неволі впали клятї грати,
А воля встала в сяйві золотім.

Була земля в важкім і чорнім горі,
Недарма звалася землею крові й сліз.
Але Москви непогасимі зорі
Засяяли у галицькім просторі,
Бо брат великий волю нам приніс.

Недарма йшли батьки на барикади
Й червоним звався непокірний Львів.
Недаром залп «Аврори» з Петрограда
Луною гроз вістив робочу владу,
Аж поки Вересень в нас Жовтнем заяснів.

Народні Збори нам вовік сказали,
Ствердили Правду, що в віках жила:
— Щоби неволі землі ці не знали,
— Щоб діти в нас рабами не зростали,
— Щоб урожай у щасті ми збирали,
— Щоб Україна дужою була, —

З'єднайся, Львово, з Київом навіки,
Бо кров у нас, думки й пісні — одні.
І, як у морі плин еднають ріки,
Так у державі славній і великій
Брати зійдуться у одній рідні!

Говорять часто: — Є Москва на світі!
Для нас же це — життя, а не слова,
Москвою ж ми, мов матір'ю, зігріті,
Тепер радянській, у повнолітті,
В нас міць і сила і душа жива!

Моя Вкраїно! Зоре світанкова,
Умита в росах свіжих, степових,
Твоя дзвінка, співуча, рідна мова
Звучить нам ніжно, ворогам — грозово,
Бо скільки лиха мали ми від них!

Ні пан, ні піп, ні папа з Ватикану
Тобі не сміє в душу більш плювати,
Бо ти змела всю нечисть, всю погану,
Що сіллю сипалась в твою найменшу рану,
Брехні дурманом вадилась приспати.

А ви, що там в туманнім закордонні
Ще в п'янім чаді вбити нас сните,
В своєї зради втоплені зловоні,
Не бачить вам України у полоні;
В грязі народжені — в грязі й помрете!

Нам партія могутня і єдина
Вказала путь, і ми по ній йдемо!
З братами йде воз'єднана Вкраїна,
Йде в комунізм радянська Батьківщина.
А перешкоди? Ми їх візьмемо!

РОКОТАЛИ, ГРИМІЛИ БАНДУРИ

Рокотали, гриміли бандури
Переливом віків, а не струн,
Як крізь січі кривавої бурі
Вів свій полк легендарний Богун.
Як здіймались заграви повстання,
Ген від Києва аж до Карпат,
І Хмельницький ішов нездоланий
Крізь вогонь королівських гармат.
Тупотіли замилені коні,
Чулась пісня із Лугу дзвінка:
Не втече пан і ксьондз від погоні,
Від шаблюки й списа козака!
Йшов відгомін боїв по дібровах,
Селам скривдженим радість він ніс,
Що у сяйві знамен малинових
Із голотою йде Кривоніс!
Рокотали, гриміли бандури —
І веселкою в грозах вставав
Шлях Богданів в завихреній бурі —
Переяслав, що з Руссюєднав!

МІЙ ДАЛЕКИЙ ЗЕМЛЯК...

Мій далекий земляк йшов в загін до
Богдана...

Кусень хліба у торбу і сіль...
Ген за балку його проводжала кохана.
Попрощались. Розлука і біль.
Темним ночам світили лиш задимлені зорі.
Згар і попіл пожарищ в'їдався до віч...
Що шукаєш, юначе, у німому просторі?..
— Де дорога на Січ!
Він ховався в очеретах.
Він днював по дібровах...
А за ним слідом горе ішло.
І стогнала Україна у сльозах і у крові.
Це було на Україні, було.
Мій далекий земляк йшов в загін до Богдана...
Вдень ховався від рейтарів, а вночі
Зустрічав тих, що йшли, утікали від пана,
Від наруги і мук втікачів.
Що втікали від пана і несли помсту люту,
Що іскрилась на лезі коси, —
Щоби долю свою, у кайдани закуту,
Розкувати на вічні часи.
Мій далекий земляк йшов в загін до Богдана...
На десятім світанку його вітер дніпровий
обняв..

І сповзла з пліч худих сорочина та рвана,
Як козацьку присягу приймав...
І побачив народ, товариство все чесне,
Що він весь у рубцях.
І ніхто ні про що не спитав.

І всігнулись в очах всі згорьовані весни,
Коли шаблю на бій цілував.

СУРМАЧ

Був сурмач в загоні Кривоноса,
Непомітний сирота-хлопчина.
Козаки чубаті — вся родина,
А сестра — це сурма стоголоса.
Табір підіймав уранці до походу,
І козацтво на спочин скликав.
А при Жовтих незабутніх Водах
Гетьманів наказ на сурмі грав.
Його сурма серце окриляла,
Як її вплітався в битву звук,
Коли грала, грала — не вгавала,
Шаблі прикипали аж до рук.
Не одну вістив хлопчина битву,
Не одну він перемогу грав,
Та ніжніше, як святу молитву,
Вість ясну у серці зберігав.
І, коли у Переяславі славнім
Він скликав на Раду весь народ, —
Перемоги всі і битви давні
І Пилявців і тих Жовтих Вод,
Всі пісні козацькі похідні,
Всі надії, радощі, жалі
Він зібрав у сурмі своїй рідній
І вістив скривавленій землі.
І здавалось, це не сурма грала,

А здіймавсь орел степняк-крилач,
Добра вістка краєм пролітала —
Грав зорю Україні мій сурмач.

МОЯ ВОЛИНЬ

Ти не вміла ставать на коліна,
Українська землице — Волинь.
Ні знуцання, неволя, руїна
Не зламали твоїх поколінь.
Не забудемо ми про Богдана,
Як він бив і ксьондзів і панів.
Чутно голос з козацьких курганів
Твоїх мужніх повстанців-синів!

Є одна сім'я —

Українська сім'я.

В цій сім'ї Волинь моя!

Не забудем, як в чорну годину
Поруч в битвах Росія була,
Як скривавлену гнівну Вкраїну
Шляхом волі до сонця вела.
Не забудем повстань ми поліських,
Партизанських загонів в лісах.
Матері вчили нас від колиски
Про єдиний з Росією шлях.

Є одна сім'я —

Це братерська сім'я.

В цій сім'ї Волинь моя!

Більш пекуча сльоза не ятриться:
В тебе радісна славна сім'я,
Як ранкова веселка-зірниця

Твоя доля і щастя сія!
Під сузір'ям радянського краю
Молодіти, трудитись, рости!
Щастя більшого в світі немає,
Коли поруч з тобою брати.
Є одна сім'я —
Це радянська сім'я.
В цій сім'ї Волинь моя!

ЛЮБЕШІВ

Далеко від битих шляхів
Містечко лежить Любешів,
Задивлене в плесо Стоходу
На тиху замріяну вроду.
Нічим ніби й так непримітне
Містечко поліське привітне.
Говорять про нього: глибинне,
Немов' воно в тому повинне,
Що ген серед рік і боліт
Стояло собі сотні літ.

Далеке від світу і долі,
Воно животіло поволі.
І може отак в постолах
Воно коротало б свій шлях,
Якби не почулось з Москви:
— Проснися, містечко, живи!
В Москви Любешів не один,
Йй кожен улюблений син,
І кожному раду знайде,
Наставить життя молоде.

Хто скаже, що тут глушина —
Спокою містечко не зна.
Від ранку до пізньої ночі

Своїми ділами клекоче.
Як скрізь, починають тут дні
Московські дзвінки позивні.
Далекий малий Любешів
Так близько від битих шляхів!

НАД «КОБЗАРЕМ»

«Кобзар», старий зачитаний «Кобзар»,
Лежить передо мною на столі.
В душі моїй роздмухує він жар
Далеких спогадів.

З минулих літ імлі
Дитинство під'яремне виринає:
Село волинське. Хутір у полях.
Лісів ланцюг щільний на небокраї...
Кудись грузький у безпросвіття шлях.
Берези схилені в якимсь німім одчаї.
Так сіро навкруги.
І світ — зітліла стріха,
Немов над хатою, в якій я народивсь.
Скрізь люди мовчазні. І їх суворість тиха,
І безкінечний сум в одне, здається, зливсь
У цім краю недолі, горя, лиха.
На пагорбі біліє панський двір,
Мов чорний крук, що вимазався в глині.
Він насторожив свій неситий зір,
І заховавсь за груди тополіні.
Хотів би затулити світло зір,
Бо зорі ці — й на вільній Україні.
Не хоче він, щоби ясніли нам
Ті зорі, що в Дніпрі вмивались вранці...
Якби змогли, закрили б нам пани

Світанку навіть щедрого багрянці!
Тоді уперше слово я почув: «Кобзар» —
Малям, що тільки вчилось пізнавати;
Цей світ неволі і його тягар
Я міг лиш підсвідомо відчувати.
Раз ввечері, в приишклій тиші хати,
Мене на руки взявши, батько мій
Став за столом уголос щось читати.
Прислухавсь я.

Дихнув на мене буревій,
Щоби у серці зріти й визрівати.
Шевченко! Наче з казки чародій
В моє життя прийшов,
Як другий батько і як друга мати!

...Іде по розбитім шляху
З дитиною вдаль Катерина.
Де доля її, щастя де?
Де юність її голубина?..
І тягнеться шлях без кінця
І пада на груди обочин.
Коли ж буде дівчині цій
Нарешті сподіваний спочин?
Де щастя, де долю знайде?
Чи їй ще далеко до цілі?..
І б'ються жорстокі вітри
Ув очі її зацімілі.
І хочеться взяти її,
На грудях у себе зігріти,
Бо може і я так дитям
Міг в мандри пуститись по світу.
Дороги весь світ обплели —
З Волині кудись в Аргентину.
І серце я хочу віддати
Тобі, моя мати, — Вкраїно!

Дороги весь світ обплели —
Та всі в манівцях розплелися.
Один лиш гостинець —
На Схід —
І там наші мрії злилися...

Я слухав, як батько читав,
І сльози, перші сльози не дитячі,
Пролиті над недолею людською
Обпікали мое серце.
Здавалося, що з кожною сльозою
Я виростав, ставав на роки старшим.
«Кобзар», старий, зачитаний «Кобзар»,
Лежить передо мною на столі.
В душі моїй він роздуває жар
Далеких спогадів.

По ньому вчивсь читати
В дитинстві я.
Він був цінніший букваря.
Він був — Життя.

ЗЕМЛЯ ЛЕСИНА

Гілим снігом занесена
Земля волинська, Лесина.
Білий килим стелиться до ніг.
Ходить легенда — казка,
Ходить, немовби Мавка,
По заметах — кучугурах
Далеких поліських доріг.

Може, це і не Мавка,
Може, це і не казка,
Може, юність моя це іде
По землі українській,
По землиці волинській,
По землі, що кращої в світі
Ніколи й ніде не знайдеш.

То ж на висоти піднесена
Мужність — гордість Лесина, —
В наших днях, у двигатінні труда.
Колосками пшеничними,
Врожайами незвичними.
Йде вона, як весна, молода.

Скарби надр розкриваючи,
Старовизну ламаючи, —

Йде вона — трудова.
На висоти піднесена
Пісня — гордість Лесина.

ПІСНЯ ПРО ЩАСТЯ

(З опери „Назустріч сонцю“)

Щастя не зірка з неба.
За щастя боротись треба.
Само воно не дасться,
В борні здобудем щастя!

Говорить рідна мати:
Як мені поле жати,
Коли у полі жито
Куколем все забито.
Коли немає долі —
Одні тверді мозолі.

Скаже тобі кохана:
У серці в мене рана,
Як мені далі жити,
І як тебе любити, —
Коли немає долі —
Одні тверді мозолі.

І скаже Україна:
Як в тебе серце сина,
Як хочеш в щасті жити,
Хочеш мене любити, —
Вставай назустріч долі —
В тебе тверді мозолі!

Щастя не зірка з неба,
За щастя боротись треба.
Само воно не дасться,
В борні здобудеш щастя!

БАЛАДА ПРО КОМСОМОЛЬСЬКИЙ ЗНАЧОК

На старих дзвіницях дзвони не дзвонили
Тільки вітер бився в хмари. Тільки плакав панахид,
Бо йому ж це за онука піп відмовивсь в церкві дід.
За онука, що у лісі в купі попелу лежить, відслужить,
Що, прив'язаний до дуба, полум'яно спалахнув,
І ні зойку, і ні просьби кат від внука не почув.
Тільки в попелі гарячим там на ранок
З серцем спавлений навіки той значок віднайшли
ВЛКСМ,
Тільки плакали ялини і дуби гули-гули...
І блідіш берези стала дівчина з ясным лицем.
— Ви за що його убили? — дід бандита
Прикаблученим, що гадом, біля ніг його запитав,
лежав.
Підняли значок-жарину хлопці щирі —
співачі,
Наче друга і по пісні, і по радісній душі.
Свого друга-сиротину, молодого лісника.

Добре мати не діждала,
Батько теж раніше ліг...
Із рідні лиш дід лишився, що вже й плакати
не міг.

Тільки раз звелася вгору діда трепетна рука,
І почув весь світ прокляття, світ почув
від старика.
Вперше, кажуть, і востаннє дід за вік свій
проклинав,
Він землею і водою, потом, кров'ю проклинав:
— Якщо є на світі правда, а вона на світі є, —
Хай вас грім, поріддя чорне, де б ви не були,
поб'є!

І почули тоді люди: вдалині десь загули
На старих дзвіницях дзвони, гук могутній
підняли.
І що з того, що всі шнури пообрізував
отець, —
Самі дзвони задзвонили гнівом праведним
сердець.
І гула над світом клятва, клятва — дзвонів
передзвін,
І здалось: онук живий вже! З юнаками поруч
він,
Що стоять, один в одного, мов зеленії дубки,
І далеким дзвонам вторять їх серця, мов жар,
палкі:
— В грози битв, у горно праці ми із гордістю
несем
З серцем сплавлений навіки той значок
ВЛКСМ.

МОГИЛА НА УЗЛІСІ

Його обманули. Сказали:
— Бери автомата. Стріляй!
...А він так любив Україну,
Розтерзаний ворогом край!

Вбивай не фашиста-заброду,
А смерть неси рідному брату.
Вбивай! Бери віхоть у жменю,
Пали його клуню і хату!

Йому почепили тризубця,
Що в серце уп'явся осою.
Казали вилазить бандитом
Зі схрону нічною порою.

Коли він сказав: я не буду,
Не буду, не буду вбивати!
Хай буде Бандера-собака
І рід ваш поганий проклятий!

Піду я шукати дороги
До тих, в кого стрічки червоні...
Прошили кривавим ударом
Його вже посивілі скроні.

Могила його на узліссі.
Як ім'я його — не узнати.
Одна із тих сотень трагедій,
Яку від людей не сховати.

БАЛАДА ПРОЩАННЯ

Нам судилось не в обозі
Йти у сонному спокої, —
Так навіщо, мамо, сльози
На прощання із тобою?!

Звуть далекі перелоги,
Цілина — юнацький край...
Серцем світлим, без тривоги,
Мені щастя побажай!

Від'їжджає з ешелоном
Наймолодший твій синок.
Ні, не так, як з батальйоном
Твій найстарший — ястребок.

З острахом тоді дивилась,
Як він кріса лаштував.
І ридала і молилась
В ніч з зірницями заправ.

А на ранок, на схід сонця,
Підскакав хтось до вікна.
Хтось застукав до віконця,
Наче привид, наче з сна...
Ой, не добра, ой, не добра

Прилетіла новина!..
Сіла вороном на хаті,
А совою на загаті...

Ой, де мені, брате,
Та й другого взяти?
Благослови, мати,
Замість брата стати!

При могилі, на узліссі
Червона калина.
Подала ти сину кріса,
Матусю єдина.

Щоби хоронив від рани
В бойовій роботі,
Дала хрестик олов'яний,
Чорний весь від поту...

Я хрестика дідівського
Носити не став.
По звичаю козацькому
В кулю перелляв.
Нехай раз хоч бог послужить
Тим, хто з ним пірвав!

І за муку материнську,
За брата помстив.
Я гадину бандерівську
Тим хрестом убив!

Кажеш: син твій непосида,
Кажеш: весь у брата;
Серце не терзай, обидо,
Не плач, ніжна мати.

Хочу в тебе, хочу в тебе

Одне запитати:

— Чи тримався б твій найстарший
Нині біля хати?..

Благослови, мати,
Цілину орати,
Цілину орати,
Замість брата стати!

Бачу: рідна усміхнулась.
Натруджені руки,
До чола мого торкнулись
Для болю-розлуки...

До вікна твого щоранку
Голубам літати,
Мою вістку-мережанку
Сонцем подавати.
Не журися,
Не журися,
Не журися,
Мати!

Нам судилось не в обозі
Ждати місця для спочину.
Ми, як перші в квітні грози,
Молодістю линею!
Звуть далекі перелогі,
Цілина — юнацький край.
Серцем, світлим, без тривоги,
Мені щастя побажай!

ЛИСТ В КАНАДУ

Ти лети, моє слово,
Крізь туман листопаду,
Понеси ти розмову
У країну Канаду!
Крізь бурани морської,
Крізь провалля гірської,
Перейди всі кордони,
Всі пости-заборони
І до друзів в Канаді
Стукни ти до віконця
Ясним променем сонця.
І йому будуть раді,
Зустрічатимуть друзі.
Мов калина у лузі,
Нахилилися до друзів,
Тепле слово привіту
Із радянського світу!
Зашуми їм гаями,
З наших піль колосками.
Їхні руки робочі
Приголуб ти охоче!
І вітрами із плаїв,
Голубим небокраєм,
І Дніпра течією,
І гудками заводів —
Ти душею моєю,

Ти душею народу
Привітай тих за морем,
Хто закинутий горем,
Хто із нашого роду
Там шукав собі хату,
Хто приніс ген за море
Нашу душу крилату!
Хто біді не корився,
Хто з недолею бився,
Хто, як птаха-лелека,
Полетів так далеко, —
Бо земля його рідна,
Що в неволі стогнала,
Для поміщика — плідна,
Селянинові ж — бідна,
Мов чужа-чужаниця,
Хліба шмат шкодувала.
І за хлібом погнали
За кордони-границі,
Під канадські зірниці.
Нам тепер воно дивно,
Як це край свій кидати!
Як було ще недавно:
Іхать праці шукати.
Аби руки робочі,
Аби серце охоче, —
Хочеш: лан ти ори!
Хочеш: молот бери!
Хочеш: книгу у руки —
Всі відкрито науки!
Як це хліба шукати —
Рідну хату кидати?!
Цього нам не зазнати —
У Франка лиш читати!
Ти лети, моє слово,

Крізь туман листопаду,
Понеси ти розмову
У країну Канаду!
Понеси чесним друзям
Привітання і мрію,
Що в негоді і хузі
Їхне серце зігріють.
Тим, що трудяться в мирі —
Ці пісні мої ширі.
Тим, що кажуть війні
Трудове своє: ні!
І, як грім-гровиця,
Наш прокльон понеси
Тим, що хочуть закритися
Від народної мсти!
Ім Канада не рада, —
В п'яти ще запече,
Бо ніякая зрада
Від ганьби не втече!

У далекій Канаді,
Любі сестри й брати,
В славній дружній громаді
Пісні вас віднайти.
Бо немає для пісні
Ні морів, ні вершин, —
А де пісня — там, звісно, —
Гурт збереться один.
Там, де лікоть до ліктя —
Серце в серце одне!
Чи ж яке лихоліття
Дружбу цю розітне?

Мир і щастя громаді
У далекій Канаді!

БАЛАДА ПРО ЯБЛУНЬКУ

Немов дитину хоронить мати:

Іде за море долі шукати.

Як прощалась з рідним садочком,

З кожною яблунькою,

з кожним листочком,

Сльози з рососою її злилися,

Як до землі припадала проститься...

Як до землі впала грудку узяти,

Рідним Покуттям на грудях сховати.

І ще зірвала із первоцвітки,

Із молодого тремкої вітки

Яблуко спіле, одне-єдине, —

Нехай за море в торбі поплине...

Бо не збирати з садку їй врожаю,

Багаті може візьмуть, зрубають,

Прибравши в руки садок і хату —

Цілу оселю оцю небагату.

У темнім трюмі кораблевім

Гойдало, кидало, трясло.

Здавалось, що вітри серпневі

Змели з землі сюди все зло.

І океан кипів, мов пекло,

І біль людський віз корабель,

Той біль, що з кровію запеклий,
У безвість заморських земель.

Десь там за морем, в сирій землянці,
Де не буває сонце уранці,
Золото-яблуко слізьми кропила,
На частки-дрібки сім'ї ділила:

— Щоб ваші груди сухіт не знали,
Щоби нестачі плечей не зламали,
Щоб не сушили жури-турботи,
Щоб не боялись муки-роботи,
Їжте це яблуко, —

мовила мати, —

Сік в ньому з нашої матінки взятий,
З нашої матінки горе-землиці,
Хай її сила — вашою буде!
Хай її з вас тут ніхто не забуде!
Ну, а зернят не клюватимуть птиці,
Дам їм напиться чужої водиці,
В землю посаджу нерідну їх,
Будьте зерням ви за своїх!

Так із сльозами мовила мати.

І у вазон посадила зернину,
І почала доглядати щоднини,
І, як наш рід, що його не зламати,
Стала зернина коріння пускати,
Стала у темній землянці рости,
Стала пускати зелені листки.

Літа летіли журавлями,
І в діл зривались налету...
І ні за морями, ні горами

Не знайдеш долю золоту!
Не знайдеш вирій — край казковий, —
Його замети занесли...
І тут пани пустиголові
Життя нуждою запрягли!..

А яблунька росла й міцніла
Вже в арендованій хатині,
Прорватись вітками хотіла
Кудись за небокраї сині...
А яблунька — вже первоцвітка,
Стоїть у хаті — біла квітка,
І внуки, що отут родились,
Піднести до гілок просились...

Так усміхнувшись, сказала мати:

— Чуєте запах рідної хати,
Чуєте запах садів на світанку, —
Вам не забути його до останку...
Щоб пам'ятали: хто й звідкіля ви,
Щоб не цурались дідівської слави!..
Щоб не забули: ви з України.
Значить, дубки ви, а не билини,
Значить, вітрам вас не поламати,
Серця брехнею не заплювати!

Коли ж аренди нічим платити —
В хаті родині більше не жити!
І в сніжну кружіль, в люті морози
(Бо що для пана дитячі сльози?)
Їх за поріг, бідаків, викидали,
Вдогін, мов камінь, вазон послали...
Але, о, диво! В снігах-морози
В листках заграли весняні грози,

Заблисли квіти, стали багрові,
Наче від сліз, наче від крові.
І яблунька стала таке казати:

— До мене тягне дужі віти
Матуся-яблуня звідтіль.
І ми, її бідові діти,
Пройдем хочби яку кружіль!
Нехай кидає доля нами,
Поки ще Правда не прийшла,
Вона уже там, за морями,
Шумить садами край села,
Що їх там люди посадили,
Де ваш зруйнований був двір.
Вдихайте запах мій,
він сили
Дасть, всім панам наперекір!

Тоді, всміхнувшись, сказала мати:
— Значить недолі нас не здолати!

РОБІТНИЧОМУ ПОЕТУ Д. ДУБИНІ

*«...Лани тепер їдуть десь у Каліфорнію,
в тропічні країни, в приморські вілли, а я
змушений виїхати на сьогорічні бідні жни-
ва, щоб заробити яку бідну п'ятку...».*

З листа Д. Дубини, надрукованого
в прогресивній українській канад-
ській газеті «Українське слово».

Прочитав я в канадській газеті
Твого, друже далекий, листа...
Ти із тих робітничих поетів,
В яких пісня, як день твій, проста:
На роботу. Робота. З роботи.
Якщо тільки робота ця є!..
Як ти можеш утому збороти,
Пісні серце віддавши своє?!
На папір не буває, бач, centa,
В хаті думай про одяг і стіл.
Ти ж не з тих, що криваві проценти
Ремигають, як впасений віл.
Не туристом дороги Канади
Ти сходив, а шукаючи хліб.
Знаєш спеки, дощі, снігопади,
Та що згадувать лихо тобі!

Мені сором в обличчя вдаряє,
Як згадаю, буває, як лінь
З рук перо і папір видирає, —
Що ж, мовляв, погуляй, відпочинь...
І не гне мене голод чи скрута,
І ще й просять: — Поете, пиши!
І стоїть поруч муза розкута,
І самі рвуться рими з душі!

А ти словом твердим і нехитрим
Нашим, рідним, українським, своїм,
Входиш званим бесідником, Дмитре,
В скромний брата-робочого дім.
І несеш йому вістку про нас ти,
І про нашу велику сім'ю,
Підіймаючи друзів у наступ
Проти тих, що кривавицю п'ють,
Тих, що хочуть, щоб ти із мною
Стрівся, кинутий в пекло війни.
Так сурми, брате мужній, до бою
Проти них. Хай замовкнуть вони!
Знаю, важко тобі. Гне робота.
Ріже вуха скавчання собак.
Чейже в вас там тризуба голота
На собачих проходить ролях?!
Але друзів у тебе багато,
Хоч і мова у них не одна.
У них серце гаряче й крилате, —
Всі вони — трудівнича рідня!

Може, нам не зустрінись з тобою,
І по-різному йти нашим дням...
Та зустрінись сестрі із сестрою —
Нашим, друже, зустрінись пісням!

* * *

Прости мені за довгі дні розлуки
І за листів скупу розмову.
Конверти брала з нетерпінням в руки,
А в серце брала слово ти по слову.
За тиждень, чи за два, можливо, я приїду...
Але все ні. Діла. Дорога не для мене.
Ти у листах своїх не подавала виду,
Що почуття прив'януло зелене...
Кохана! Люба! Я готов летіти!
Пірнути в шум безсонного вокзалу.
Як від морозу, від розлук відгріти
Все те, що нас з тобою пов'язало.

ПРОЛІСКИ

Проліски, проліски вкрили поляну.
Клоняць голівки, куди не погляну,
Клоняць голівки, ніби вітають,
Ніби вітають — гостя стрічають.
Просять присісти в їхньому крузі
Мої підсніжні зелені друзі...
Просять присісти, їм оповісти,
Як гай шепоче, весь буйнолистий,
Як зріє дичка, жолудь твердіє,
В намисті ягід калина мріє...
— Ти ж знаєш, — кажуть, — кожному стежину,
І тут шептав щось ти про єдину...
Ти про єдину... Ти про кохану...
В осінь минулу... В осінь багряну...
Проліски, проліски, діти весни,
Хочуть спитати мене вони:
Нащо назвав я осінь весною,
На цій поляні стрівшись з тобою?
І я букета не буду рвати,
В полон ці квіти нести до хати.
Ми ще повернемось вдвох на поляну...
Проліски, проліски, куди не погляну...

ТРАВНЕВЕ

За руки взявшись, підем ми
У ранок цей з коханою,
Де вулиці шумлять людьми,
Як повіддю весняною.

Нехай радіє місто все
Тим, що ми вдвох радіємо.
І травень щастя хай несе
І дійсністю, і мрією!

Уперше разом у житті
Ми свято зустрічаємо,
У квіті наші всі путі,
Ясніше сонця сяєво!..

* * *

Одноманітно сніг лапатий
Навколо землю огортав.
І ось явилась ти до хати,
Така, яку ще я не знав...
Хвилину лиш, уся в сніжинках,
Стояла всміхнена, ясна.
З очей засніжених барвінку
Побачив я: прийшла весна.
Сніжинки росами заграли,
Устами я до них припав.
Твоє тепло в них хвилювало,
І я росинки цілував.
І я збирав, я пив росинки
Із уст, з волосся, з вії твоїх,
А ти сміялась дзвінко, дзвінко,
І виривалась з рук моїх...

* * *

Занесло, зав'южило дороги,
Білим снігопадом замело...
Знову серцем, сповненим тривоги,
Я лечу у неблизьке село.
Може, пошта в цьому винувата,
Може, листоноша захворів,
Що я жду і не діждуся свята —
Не діждусь від милої листів.
Чи шляхи вже так позамітало,
Що не йдуть до Львова поїзди?
Днів минуло все ж таки немало, —
Чи бува не трапилось біди?
Шлях від снігу відкопати можна,
З пошти також здіймемо вину.
Та мовчанку я твою тривожну
Щось ніяк, кохана, не збагну.
Чи до серця до твого стежину,
Наче сніг, байдужжя замело?..
Ось візьму я і усе покину,
Полечу в засніжене село.
Увірвусь в кімнату я при школі,
Мов квітневий вітер-тепловій,
Бо мені чекати вже доволі
І на лист і... поцілунок твій!

СНІГУРОНЬКА

Останні в парк ідуть трамваї.
Назустріч вітер сніг мете...
Я щось ніяк не пригадаю
Твоє наймення золоте.

Зима далека вже забута.
І друге місто у снігах.
Мені так не вдалось збагнути,
Що у твоїх ясних очах.

І ти пройшла крізь сум завії,
Немов Снігуронька з казок,
Як випадковий спалах мрії,
Як вітру теплого поток.

Моя знайома випадкова,
Де ти? В яких тепер снігах?..
Загублена в ночах розмова...
Тепло прощання у руках.

Останні в парк ідуть трамваї.
Назустріч вітер сніг мете.
Так, я повік не пригадаю
Твоє наймення золоте.

КИСЕНЬ У ПОДУШЦІ

Я по вулиці йшов і побачив:
Жінка з киснем подушки несла.
Вибивалось з-під хустки волосся,
Жаль і розпач туманили очі.
Що є сил вона бігла додому,
Щоб скоріше, скоріш донести!..
Я не знаю, кому вона несла
Кисень цей, це життя в подушках.
Може быть: чоловік задихався
Від воєнних роз'ятрених ран,
Може быть: син вмирав,
Обезсилений муками болю,
Може, батьку старому склерозом
Серце стисло, й руками ловив він
Це, що ми кожну мить,
Щоби жити, у груди вбираєм.
Є на світі жага.
І яка з них сильніша, не знаю:
Чи то хліба, води, чи повітря.
Всі вони — це життя.
І без них не лишитись людині в живих.
І цей кисень в подушці
Це — остання краплина надії,
Злиток, взятий з блакиті небес,
Смертну спрагу грудей мав втолити...

І здалося мені,
Як не стане більш сили у грудях,
Щоби дихать, як дихають люди,
Ти не кисню в подушках мені принеси,
А любові своєї із серця вдихни,
А у пригорщах — з лугу
Запах скошених трав принеси,
Щоб почув я цей запах бентежний
Тих стежок, що уперше по них я пішов,
Тих просторів, що рідними зветься.
І я знаю: втолю я жагу!
І без кисню в подушці
Серце знову заб'ється,
Щоб жити!

ПІСНЯ В ТРАМВАІ

Ще де-не-де вогні ледь загорались,
Гудки зі сну не підіймали Львів,
Дорога звала до дверей вокзалу,
До першого трамваю я спішив.

Ось він під'їхав. У вагон я вскочив.
З просоння навіть і не розібрав:
Немовби в' сні, там голосок-дзвіночок
Про радість — щастя і любов співав.

Хотілося протерти очі: що це?
Хто піснею наповнив так трамвай,
Кому це він, мов повний зал, гуркоче
І просить: ще, і ще, і ще співай?!

В пустім вагоні дівчина сиділа,
Кондуктор, що продовжував співать.
Оце вона мене заворожила,
Що і квитка забувся навіть взять.

Вона співала. У її зіницях
Я враз побачив ранішню зорю.
...Як жаль, що ранок більш цей
не присниться,
Що більш його ніяк не повторю!..

На цьому можна вірш цей закінчити,
Але йому не видно ще кінця...
...На огляді талант новий відкрито —
На сцені дівчина співає ця!

Вона! Вона! Пізнав її по пісні,
По тих очах, по ранковій зорі.
І гомін оплесків над залом висне,
І ставить «п'ять» придирливе жюрі.

Здавалося б, тут можна вже кінчати,
Та це лиш тільки заспів до життя!
Шлях пісні тільки-тільки розпочатий,
І в дівчини, і в пісні — майбуття!

ПРОЩАЛЬНИЙ ЗАСПІВ

Останній іспит в книжці заліковій
П'ятіркою закрив рахунок днів,
Студентських днів, що промайнули в Львові
Як заспів до непройдених років.

Було усе: і радість, і тривоги,
І перших іспитів бентежна суєта.
Було усе на початку дороги
У зрілості незвідані літа.

Хіба усе можливо пригадати:
Свій перший науковий реферат...
І як у клубі вчився танцювати...
І як, признаюсь, соромивсь дівчат...

І як, спіймавши трійку по латині,
Увесь семестр її переживав.
А як сокурсниці, — здається, що це нині,
Запискою ти зустрів призначав.

Як дружба комсомольська нас єднала,
Це дружба, що сильніша понад все.
Як в гуртожитку зрозумів начала,
Що не за себе лиш одвіт несеш.

Коли бувало, а бувало часто,
Що до стипендії ще ждати цілий вік.
Доводилось, як кажуть, тонко прясти, —
Ну, із студентським, що ж, бюджетом звик.

Хіба усе можливо пригадати:
Читальня... Стадіон... Мотогурток...
Листи із дому — нарікає мати,
Що ти забув, за справами замовк.

Так вміємо і вчитись і любити.
Співати вмієм голосних пісень!
Вітрам назустріч йти несамовитим,
В гірських походах зустрічати день.

Всіх нас здружила неспокійна юність,
Здружила міцно на усе життя.
Шляхи у кожного в майбутнє простягнулись,
Але завжди є в юність вороття!

ЯРОСЛАВНА

Знову пісня згадалася давня.
Ніч і темінь.
Осінні дощі.
З смолоскипом стоїть Ярославна
В зореткано хвилястім плащі.

Жде — не діждеться друга з походу.
Видно світло за тисячі гін...
Не знайти йому стежки, ні броду,
Не припасти до милих колін.

Скільки років минуло. Не знати.
Десь в степу, або в Брянських лісах...
Не сходити тобі, не спитати
До могили загублений шлях.
І стоїш на валу, Ярославно,
Із яскравим вогнем у руці,
Ні, усе це було так недавно,
Досі сльози тремтять на лиці...

Ти не гасиш вогню в непогоду,
Щоб на вогник твій світлий завжди
Поверталися милі з походу,
Щоб не знали ніколи біди.

Твій вогонь, як прокляття, палає,
Тим, хто чорну змуштровує рать...
Тим, що хочуть заграв виднокраю,
Тим, що хочуть твій степ розтоптати!

На валу ти стоїш вже оддавна.
Але що це між складок плаща?

Зорить в темінну даль Ярославна,
Рукоятку стиснувши меча.

* * *

Зітхали глухо десь діброви.
Згиналась злякана трава.
І занімала до відмови —
Тремтіла далеч польова.
Хвилина, мить — і обірветься...
І пронесеться, загуде,
І птахом блискавка заб'ється,
На землю з неба упаде...
І схочеться в грозу пірнути,
Щоб блискавку цю відшукать,
Струною у душі напнути
І їй співати наказать.
Щоб в кожному ділі, кожному слові
Неспокій чувся грозовий.
І не було про спокій мови
В тобі, мій шляху життєвий!

З М І С Т

Люблю	3
Легенда про вогонь	4
Шахти серед нив	8
Початок династії	9
Зорі над Бугом	11
Волинська під гармонь	13
Золоте дно	14
Межа	16
Слово про Возз'єднання	18
Рокотали, гриміли бандури	20
Мій далекий земляк...	21
Сурмач	23
Моя Волинь	25
Любешів	27
Над «Кобзарем»	29
Земля Лесина	32
Пісня про щастя	34
Балада про комсомольський значок	36
Могила на узліссі	38
Балада прощання	40
Лист в Канаду	43
Балада про яблуньку	46
Робітничому поету Д. Дубині	50
Прости мені...	52
Проліски	53
Травневе	54
Одноманітно сніг лапатий...	55
Занесло, зав'южило дороги...	56
Снігуронька	57
Кисень у подушці	60
Пісня в трамваї	61
Прощальний заспів	62
Ярославна	63
Зітхали глухо десь діброви...	64

Редактор *Д. Цмокаленко*
Оформлення художника *А. Давидович*
Художній редактор *І. Плесканко*
Техредактор *А. Городнича*
Коректор *Т. Ніренберг*

Ростислав Братунь. Огонь.
(На українском языке).

Здано до набору 4/VI-1956 р. Підписано до друку 14/VII-1956 р. Формат 70×92¹/₃₂. Папер. арк. 1,06. Друк. арк. фіз. 2,12. Друк. арк. прив. 2,48. Авт. арк. 1,81. Обліково-вид. арк. 1,9. БГ 06915. Зам. 981. Тираж 2100. Ціна 1 крб. 70 коп. Книжково-журнальне видавництво, м. Львів, Підвальна, 3.

Обласна друкарня, м. Львів, Спартака, 4.

1 крб. 70 коп.